

Suradnja s roditeljima iz disfunkcionalne obitelji

Kornet, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:599290>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**MAJA KORNET
ZAVRŠNI RAD**

**SURADNJA S RODITELJIMA IZ
DISFUNKCIONALNE OBITELJI**

Čakovec, rujan 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(ČAKOVEC)**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Maja Kornet

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Suradnja s roditeljima iz
disfunkcionalne obitelji**

MENTOR: doc.dr.sc. Adrijana Višnjić Jevtić

Čakovec, rujan 2021.

Sadržaj:

1. UVOD	6
2. DISFUNKCIONALNA OBITELJ	7
2.1. Obitelj	7
2.2. Funkcionalna obitelj	11
2.3. Disfunkcionalna obitelj	13
3. ULOGA USTANOVE RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U PODRŠCI DJECI IZ DISFUNKCIONALNIH OBITELJI	21
3.1. Utjecaj kulture na suradnju obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova	22
3.2. Suradnja roditelja i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja	27
3.3. Kompetencije odgojitelja za suradnju s roditeljima iz disfunkcionalnih obitelji	29
3.4. Podrška roditeljima i programi jačanja roditeljskih kompetencija	30
3.5. Podrška djeci	32
4. ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	38

Sažetak

Cilj ovog završnog rada je napraviti analizu suradnje između odgojno-obrazovne ustanove i roditelja iz disfunkcionalne obitelji te po dobivenim saznanjima iz literature zaključiti kako disfunkcionalna obitelj utječe na razvoj djeteta iz takve obitelji. Ukoliko je suradnja između roditelja i odgojitelja kvalitetna i ukoliko oni međusobno kvalitetno komuniciraju, dijele svoje vizije, ideje i viđenja, rezultat će imati dobar utjecaj na dijete.

Također se dotaknula tema koja govori o ulogama ustanova ranog i predškolskog odgoja u podršci djece gdje je razrađeno kako njihovo aktivno uključivanje i angažman utječe na roditelje, a kako na dijete. Disfunkcionalna obitelj na djecu ostavlja dubok trag, a najčešće su ta djeca bez roditeljskog nadzora, bez osjećaja emocionalne stabilnosti na kojoj bi u budućnosti temeljila svoje odnose. Važnost je stavljena na jačanje kompetencija odgojitelja kao i samih roditelja kako bi se što ranije spriječio bilo kakvi oblik utjecaja disfunkcije na dijete. Isto tako, objašnjena je uloga pružanja podrške odgojno-obrazovnih ustanova roditeljima kao i samoj djeci, a spomenuto je i nekoliko udruga/programa kojima je cilj stručnim pristupom osnažiti djecu, mlade i obitelji. Zbog toga je posvećena velika pažnja odgojno-obrazovnih ustanova u prepoznavanju disfunkcionalnih obitelji kako bi se djeci omogućio normalan život.

Ključne riječi: disfunkcionalna obitelj, kompetencije, suradnja, podrška, dijete

Summary

The aim of this final paper is to make an analysis of the cooperation between the educational institution and parents from a dysfunctional family and from the findings of the literature to conclude how a dysfunctional family affects the development of a child from such a family. If the cooperation between parents and educators is good and if they communicate well with each other, share their visions, ideas and views, the result will have a good impact on the child.

Final paper has also touched on the role of early and preschool education institutions in the prevention of child protection, where it was elaborated how their active involvement and engagement affects parents and how affect child. A dysfunctional family leaves a deep mark on children, and most often these children are without parental supervision, without a sense of emotional stability on which to base their relationships in the future. The importance is placed on strengthening the competencies of educators as well as parents themselves in order to prevent any form of dysfunction on the child as soon as possible. Also, the role of providing support to educational institutions to parents as well as children themselves was explained, and several associations/programs were mentioned whose goal is to empower children, youth and families with a professional approach. Therefore, great attention is dedicated to educational institutions in recognizing dysfunctional families in order to enable children to live a normal life.

Key words: dysfunctional family, competencies, cooperation, support, child

1. UVOD

U ovom radu će se govoriti o suradnji ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s roditeljima iz disfunkcijskih obitelji. Kako bi se objasnilo i reklo sve važno na tu temu, rad je podijeljen na dva veća dijela. Od čega je prvi Disfunkcionalne obitelji koji se dijeli na naslove Oblici i posljedice disfunkcionalnih obitelji na dijete i Funkcionalna obitelj. U tom dijelu opisani su različiti oblici disfunkcionalnih obitelji te kako one utječu na razvoj djeteta i na kraju njihovu budućnost.

Drugi veći dio je Uloga ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u podršci djeci iz disfunkcionalnih obitelji koji se dijeli na sljedeće manje naslove: Utjecaj kulture na suradnju obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova, Suradnja roditelja i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, Kompetencije odgojitelja za suradnju s roditeljima iz disfunkcionalnih obitelji, Podrška roditeljima i programi jačanja roditeljskih kompetencija i Podrška djeci.

Suradnja, prema Bratanić (1991, prema Višnjić Jevtić, 2018a) podrazumijeva izmjenu informacija o djetetu koja olakšava roditeljevu i odgojiteljevu odgojnu ulogu. Na taj način spriječit će se moguće nepovoljne i negativne posljedice na dijete.

Disfunkcionalna obitelj kako navode autori (primjerice Nikolić, 2008) jest obitelj koja se nije u stanju prilagoditi novonastalim uvjetima života, vječito je izložena stresnim situacijama, svjedoči depresiji i često završavam rastavom. Autorica Karawitz (2001, prema Ljubetić, 2007) opisuje da su to obitelji u kojima prevladavaju različiti oblici nasilja, napetosti u bračnim odnosima u kojima nema povjerenja.

Svrha ovog završnog rada je analizirati suradnju između odgojno-obrazovne ustanove i roditelja iz disfunkcionalne obitelji te kako pomoći roditeljima i samoj djeci.

2. DISFUNKCIONALNA OBITELJ

Prema Ljubetić (2007) disfunkcionalne obitelji su obitelji koje propadaju zbog svojih nezdravih odnosa unutar obitelji. Članovi takvih obitelji neprestano su okruženi sukobima koji u pojedincima pobuđuju osjećaj omalovažavanja i straha. Osobe koje dolaze iz takvih obitelji pokazuju poteškoće u socijalnom i društvenom okruženju, teško prihvaćaju druge osobe, a kasnije i sami postaju disfunkcionalni pojedinci koji nastavljaju "lozu disfunkcionalnih obitelji". Djetinjstvo u disfunkcionalnim obiteljima teško je i mukotrpano. Djetetu su uskraćene najosnovnije potrebe, poput pažnje, ljubavi i vremena. Dijete ovisi o svojim roditeljima kako bi se razvilo u zrelu osobu, no disfunkcionalni roditelji to nisu u mogućnosti pružiti.

2.1. Obitelj

Pojam "obitelj" ne može se točno definirati jer ne postoji samo jedna, točna definicija već mnogo različitih. Prema Janković (2008) definicije obitelji ne mogu se ni izbrojati jer se izučavanjem obitelji bave različita znanstvena i stručna područja koja mijenjaju i nadograđuju definiciju. Unatoč tome, pojam "obitelj" možemo definirati kao jednu vrstu društvene zajednice koja je svaka za sebe posebna i jedinstvena. Pojam obitelji veže se još uz filozofe stare Grčke koji su već tada promišljali o važnosti obitelji za "svoje postojanje, postojanje svoje vrste i svijeta oko sebe" (Janković, 2008, str., 31). "Obitelj je naziv za instituciju koje je stara koliko i sam ljudski rod; ona je paradoksalna i teško dokučiva pojava. Svugdje je ista, a ipak nije ista. Stoljećima je ista, a ipak nije ista" (Ackerman, 1969, prema Marangunić, 2008, str. 29).

Ljubetić (2007, str. 5) objašnjava kako je obitelj "univerzalno društveni i neizbježan dio ljudskog društva" dok Elkindov i Stacey (1993, 1995, prema Ljubetić, 2007, str. 5) obitelj shvaćaju kao "primarnu emocionalnu i socijalnu zajednicu roditelja i njihove biološke i/ili adoptirane djece (i ostalih sudionika) koji zajedno obitavaju i na jedinstven način obnašaju svoje obiteljske funkcije." Giddens (Ljubetić, 2007, str. 6) obitelj definira kao "malu grupu usko povezanih ljudi koji daju svoj doprinos, udružuju se i odgovorni su jedni prema drugima. Ova je grupa obično, ali ne i nužno, temeljena na braku, biološkom porijeklu ili usvojenju." Mnogi znanstvenici koji se bave definiranjem obitelji smatraju kako je definicija Giddensa dobar temelj no smatraju kako je prejednostavna za moderno društvo jer u sebi ne sadrži činjenicu

homoseksualnog braka, jednoroditeljske obitelji ni zajedničko stanovanje. Murdock definira obitelj kao “društvenu skupinu koju karakterizira zajedničko prebivanje, ekonomska suradnja i razmnažanje. Ona uključuje odrasle oba spola, od kojih najmanje dvoje održavaju društveno odobrenu spolu vezu, i jedno ili više djece, vlastite ili usvojene, od tih odraslih koji spolno kohabiraju.” (u Haralambos i Heald, 1994, str. 314, prema Ljubetić, 2007, str., 6).

Obitelj jest povijesno promjenjivog oblika, a mijenja se i dan danas, samim time nadograđuje se i mijenja definicija obitelji tako da se može zaključiti kako ni jedna definicija obitelji nije “trajna”. Kroz povijest obitelj je doživjela promjene u strukturi, ulogama i vrijednostima, ali nije nestala. Svaka nova revolucija zaljuljala je strukturu obitelji, uloge, vrijednosti te su obitelji trebale ulagati dodatne napore kako bi njihove obitelji opstale. Naravno, svaka revolucija iziskivala je promjene i prilagodbe članova obitelji novim situacijama. Struktura obitelji promijenila se, mijenja se i mijenjat će se zbog različitih činitelja: političkih, društvenih, civilizacijskih, kulturnih, tehničkih, tehnoloških, materijalnih, socijalnih statusa (Janković, 2008). Prema Ljubetić (2007) najveće promjene u obitelji dogodile su se između 18. i 19. stoljeća, odnosno početkom industrijske revolucije kada se zaposlenost seli iz sela u gradove. Uloge u obitelji mijenjaju se te obiteljskoj zajednici počinju doprinositi žene, a obiteljske funkcije, odnosno briga za djecu prepušta se školama ili bolnicama. Janković (2008) govori kako strukturu obitelji čini takozvana tradicionalna obitelj, koja se još naziva i nuklearna, a čine je otac, majka i djeca, a njoj mogu pripadati djedovi, bake i ostali članovi šire obitelji. U tradicionalnoj obitelji prevladavao je patrijarhalizam, što znači da je o svim obiteljskim pitanjima glavnu riječ imao otac kojemu je primarni cilj bio uzdržavanje obitelji, dok je uloga majke bila briga za kućanstvo i odgoj djece. Razvojem industrije i napretkom tehnologije mijenjaju se uloge u obitelji. Očevi više nisu jedini koji ekonomski pridonose svojoj obitelji nego to počinju raditi i žene. Žene se bore za svoja prava i dobivaju pravo na rad te se napuštaju takozvane tradicijske obitelji. Ljubetić (2007) naglašava kako je 18. stoljeće vrijeme slabljenja patrijarhata, a Rotenberg (2001, prema Ljubetić 2007, str. 12) ističe kako je “industrijska revolucija razorila tradicionalnu proširenu obitelj.” Nadalje, dolaskom velike ekonomske krize i drugog svjetskog rata gubi se, odnosno smanjuje očeva uloga u obitelji zbog izbivanja od kuće, pogibije, bolesti te su majke primorane zauzeti očevu ulogu. Samim time započinje jačanje majčinske uloge u obitelji (Ljubetić, 2007). Haralambos i Holborn (2002, prema Ljubetić 2007) govore

kako je tadašnje društvo doživjelo najdublju transformaciju, te ističe četiri glavne transformacije koje su utjecale na ondašnje obitelji - industrijalizam, kapitalizam, urbanizacija i liberalna demokracija. Takve karakteristike obilježavale su moderna društva odnosno započeta je "era modernosti". Miner (2000, prema Ljubetić, 2007, str. 12) objašnjava modernizam kao pojam koji se "odnosi na različita - i raznolika i nepovezana udaljšavanja od tradicije...". Ljubetić (2007, str., 13) govori kako i dalje vladaju nuklearne obitelji koje su karakteristične po "jasnim i često vrlo krutim granicama između privatnog i društvenog života, radnog mjesta i doma te djece i odraslih. Najznačajnije promjene dogodile su se u obiteljskim odnosima, odnosno u osjećaju povezanosti i privrženosti članova obitelji koji se temelje na osobnim slobodama i sreći u braku (Anderson, 1990, prema Ljubetić, 2007). Mijenja se temelj bračne zajednice iz ekonomske koristi na osjećajnu povezanost partnera. Iako je modernoj nuklearnoj obitelji temelj osjećajnost i povezanost članova obitelji, često roditelji svojim čvrstim granicama i pretjeranom zaštićenošću donose patnju u dječji život. Roditelji ovakvih obitelji stavljaju potrebe svoje djece prije svojih. Zbog pretjeranog angažmana roditelja u djetetovom životu, djeca često osjete gušenje te postaju nezadovoljna jer nemaju često nikakve slobode nad svojim životom. Može se zaključiti kako roditelji žele da djeca budu uspješnija u životu, školovanja te da imaju veće prihode nego to imaju sami roditelji. Želja da se pomogne djeci, često postaje roditeljevo zadovoljavanje vlastitih neostvarenih snova preko djece. Samim time roditelji postaju nezadovoljni sobom, djecom i cijelim društvom oko sebe. Era modernosti prerasla je u eru postmodernizma u 20. stoljeću. Za razliku od modernog nuklearnog roditeljstva koje se temeljilo na zadovoljavanju dječjih potreba, postmoderno roditeljstvo karakterizira: veće zadovoljavanje roditeljskih potreba, veće mogućnosti u osobnom, profesionalnom i socijalnom životu, ruše se čvrste i jasne granice, majke se sve više odlučuju na ulogu majke i poslovne žene, brigu o djeci predškolske dobi sve češće preuzimaju plaćeni profesionalci, sve je više rastava brakova i obitelji s jednim roditeljem (Ljubetić, 2007). Shorter (u Anderson, 1990, prema Ljubetić, 2007) navodi tri negativne karakteristike koje obilježavaju postmoderne obitelji. To su ravnodušnost adolescenata prema obiteljskom identitetu; nestalnost u bračnim odnosima uz rapidno povećanje rastava brakova te destrukciju obiteljskog "gnijezda" kao rezultata "oslobađanja" žena. Također, Anderson (1990, prema Ljubetić, 2007) navodi negativne posljedice, poput obitelji s jednim roditeljem, surogat majke te homoseksualne obitelji koje je izazvao prijelaz od modernizma ka

postmodernizmu. Upravo zato Elkind (1995, prema Ljubetić, 2007) ističe pojam “vitalna obitelj” koju objašnjava kao kombinaciju vrijednosti modernih i postmodernih obitelji. Zadaća vitalne obitelji jest djelotvorno razvijanje i njegovanje vještina i sposobnosti djece i njihovih roditelja. Vitalna obitelj i dalje sadrži čimbenike tradicionalnih nuklearnih obitelji, obitelji s jednim roditeljem, homoseksualne obitelji, obitelji s posvojenom djecom, no ono što čini posebnim vitalne obitelji jest njeno prepoznavanje da i djeca i roditelji prolaze stalne promjene i rast - i njena prilagodljivost Tome. Maleš (2011) naglašava kako će se i u budućnosti mijenjati struktura obitelji no teško je predvidjeti smjer u kojem će se transformirati. Obitelj je društvena zajednica i kao takva je u stalnoj interakciji sa svojim okruženjem. Promjenom okruženja i društva, mijenjat će se i struktura, funkcije, uloge i kvaliteta života unutar obitelji.

Prema Juul (2008) obitelj ne čine više samo otac, majka i djeca, čine je: razvedeni roditelji, homoseksualni parovi s djecom i bez djece, obitelji s posvojenom djecom, obitelji udomitelja i domaćinstava u kojima više generacija živi pod istim krovom, a javljaju se i jednoroditeljske obitelji. Također, autor navodi pojam “patchwork obitelji” koju čine tvoja, moja i naša djeca. Suvremenim obiteljima više nije primarni cilj imati dijete, nego je dijete postalo jedan od osobnih izbora, kao što su i veza, brak i zajednički život. Rodne uloge postale su fleksibilnije što znači da majka nije samo zadužena za kućanstvo i odgoj djece, isto kao ni otac za uzdržavanje obitelji, već se ta odgovornost međusobno raspodijelila. Juul (2008) ističe da je ključ svake obitelji u njihovim odnosima. Hoće li obitelj napredovati i razvijati se ili se raspasti ovisi o njihovim odnosima i kvalitetama.

“Stanje odnosa u obitelji izuzetno je važan uvjet njezinog kvalitetnog funkcioniranja koje podrazumijeva stalni rast i razvoj svakog njezinog člana i cjelokupnog obiteljskog sustava, ali i opstanka time uvjetovanog jer već u trenutku u kojemu se zaustavlja uspon na spirali rasta i razvoja započinje regres, pad, razvoj patologije i propadanje, tako da je upravo odnosima u obitelji potrebno posvetiti izuzetnu pažnju.” (Janković, 2008, str., 85)

Prema odnosima, njihovoj kvaliteti i intenzitetu, obitelj dijelimo na funkcionalnu - “zdravu” i disfunkcionalnu - “nezdravu”.

2.2. Funkcionalna obitelj

Bradshaw (1999) opisuje kako se posljednjih godina razvila svijest o utjecaju obitelji na oblikovanje dječje ličnosti, stoga je izuzetno važno da dijete odrasta u zdravoj, funkcionalnoj obitelji. Kao funkcionalnu obitelj, vidi obitelj u kojoj su svi članovi i odnosi među njima funkcionalni. Takve obitelji djeci daju snagu te kreiraju njihovu osobnost, a služe i kao emocionalni potporanj. Pojam funkcionalnost znači da nešto služi svojoj svrsi. Prema Jankoviću (2008) funkcionalna obitelj, “zdrava” obitelj, “normalna obitelj”, ona je koja svojom funkcionalnošću i kvalitetnim obiteljskim odnosima uspješno rješava probleme na koje nailazi. Funkcionalna obitelj nije obitelj bez problema i prepreka, ali ona za razliku od disfunkcionalne, rješava svoje probleme kroz interakcije sa članovima, kroz zajedništvo, a ako ih ne uspiju riješiti same uključuju odgovarajuće institucije sustava.

“Funkcionalna obitelj je ona obitelj koja stvara uvjete za razvoj zdravih i zrelih članova u granicama njihovih intelektualnih i kreativnih potencijala. Ako je obitelj zdrava, izvršava svoj zadatak, možemo reći da je funkcionalna i služi svojoj svrsi, tj. pomaže djetetu da stasa u zrelu osobu” (Marangunić i sur., 2008, str. 29).

Bradshaw (1999) govori kako u funkcionalnim obiteljima majka i otac snažno utječu na obiteljski život te svojim ulaganjem vremena i energije postižu osjećaj ravnopravnosti, pripadnosti i ljubavi u obitelji. Takve obitelji sigurno su mjesto za zadovoljavanje vlastitih potreba. To su obitelji koje razvijaju samopouzdanje u djetetu, ljubav prema sebi i drugima, prihvaćanje, a ono najbitnije slobodu kako bi se dijete uspješno razvilo u individuu kakvo zaista i jest. “Zdravi roditelji”, svojoj djeci mogu biti uzorom samodiscipline i ljubavi prema samome sebi. Takva obitelj biti će oslonac djetetu pri razvijanju svoje jedinstvene osobnosti. Roditelji su uzor svojoj djeci u zrelosti i autonomiji, svoje nerazriješene nesuglasice ne svaljuju na djecu već ih samostalno, razgovorom rješavaju, djecu se ne prosuđuje, pogreške se prihvaćaju kao činovi stjecanja životnog iskustva, a postidivanje je zabranjeno. Knapp (u Lazzara i Poland, 2001, prema Ljubetić, 2007) navodi kako su zdrave obitelji bolje pripremljene za nošenje sa stresom te imaju izgrađene tople odnose te međusobno povjerenje.

Bradshaw (1999) ističe kako su u funkcionalnim obiteljima granice i pravila jasno određena. Takve obitelji omogućuju djetetu fleksibilnost, slobodu i spontanost

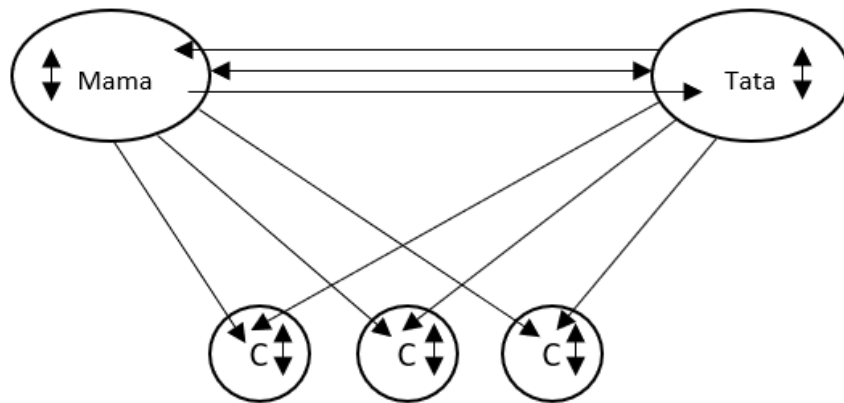
te poštuju njegovu individualnost i zadovoljavanje potreba. Dobra pravila funkcionalnih obitelji potiču zabavu i smijeh te takva pravila prerastaju u dobru naviku odnosno životni stil. Karpowitz (2001, prema Ljubetić, 2007) opisuje funkcionalnu obitelj kao obitelj u kojima se poštuju pravila i potreba za pojedinčevom privatnošću. Takva obitelj jest vrlo optimistična i humoristična zajednica u kojoj vlada suradnički odnos. Stavlja važnost na pregovaranje u komunikaciji, umjesto na kompromis, koje rezultira mirnim i poštivajućim odnosima unutar obitelji. Djeca koja odrastaju u takvim obiteljima i okolnostima biti će spremnija za zasnivanje svojih budućih obitelji.

Bradshaw (1999, str. 86) iznosi dobra pravila funkcionalnih obitelji:

1. "Problemi se priznaju i rješavaju.
2. Promiče se pet sloboda. Svi članovi mogu izraziti svoja zapažanja, osjećaje, misli, želje i maštanja.
3. Svi se odnosi temelje na dijalogu i jednakosti. Svatko je kao osoba jednako vrijedan.
4. Komunikacija se temelji na izravnosti, dosljednosti i osjetu, ona je konkretna, određena i pristojna.
5. Članovi obitelji mogu zadovoljiti svoje potrebe.
6. Članovi obitelji se smiju razlikovati.
7. Roditelji čine ono što kažu. On su samodisciplinirani disciplinski odgajatelji.
8. Obiteljske se uloge biraju i fleksibilne su.
9. Obiteljsko je ozračje zabavno i spontano.
10. Pravila zahtijevaju odgovornost.
11. Povreda vrijednosti druge osobe izaziva krivnju.
12. Pogreške se praštaju, na njima se uči.
13. Obiteljski sustav postoji zbog pojedinaca.
14. Roditelji osjećaju zdrav stid."

Na slici 1. vidljiv je sustav funkcionalne obitelji i prikazana povezanost između članova obitelji, dok je s druge strane jasno vidljivo kako svaki član obitelji ima svoje granice i svoju privatnost. Članovi obitelji stavljeni su u zatvoreni krug što označava njihove granice i njihovu privatnost. Takve granice članovima daju slobodu u zadovoljavanju svojih potreba, a članovi su međusobno neovisni. Majka i otac puštaju jedan drugoga u svoje granice kako bi lakše funkcionirali. Isto tako, majka i otac imaju

dovoljno čvrste svoje granice da slobodno mogu jedno drugome reći “ne”. Nadalje, strelice pokazuju višestruku povezanost svih članova obitelji. Iako je svaki član neovisan jedan o drugome može se ipak zaključiti velika povezanost unutar obitelji.



Slika 1. Glavne sastojnice funkcionalnog obiteljskog sustava

Izvor: Bradshaw, 1999, str. 87

Marangunić i suradnici (2008) navode kako obitelj tijekom života funkcionira u četiri područja:

1. Osobno funkcioniranje.
2. Bračno funkcioniranje.
3. Roditeljsko funkcioniranje
4. Socioekonomsko funkcioniranje.

Obitelj koja zakaže u jednom ili više funkcionalnih područja jest disfunkcionalna obitelj.

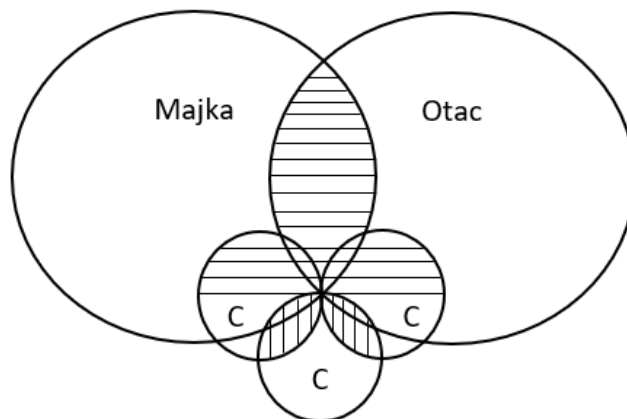
2.3. Disfunkcionalna obitelj

Disfunkcionalna obitelj kako navode autori (Nikolić, 2008) jest obitelj koja se nije u stanju prilagoditi novonastalim uvjetima života, vječito je izložena stresnim situacijama, svjedoči depresiji i često završavam rastavom. Takve obitelji propadaju jer se nisu u mogućnosti djelotvorno suočiti sa životnim problemima. Autorica Karawitz (2001, prema Ljubetić, 2007) opisuje da su to obitelji u kojima prevladavaju različiti oblici nasilja, napetosti u bračnim odnosima u kojima nema povjerenja. U

obiteljima s takvim odnosima najčešće stradaju djeca na koje takva situacija ostavlja veliki i najčešće cjeloživotni trag. Djeca su bez roditeljskog nadzora, bez osjećaja emocionalne stabilnosti na kojoj bi u budućnosti temeljila svoje odnose. Time se ne uništava samo obitelj već i cijela zajednica.

Bradshaw (1999) objašnjava kako je temelj bračnog odnosa dobro funkcioniranje roditelja. Ukoliko su roditelji zadovoljni samim sobom i imaju ostvarene ciljeve i viziju života tada će zajedno biti snaga svojoj djeci. No ukoliko roditelji nisu zadovoljni sobom i međusobno ne funkcioniraju, a odnosi su napeti, riječ je o disfunkcionalnoj obitelji. Autor ističe kako disfunkcionalni brakovi stvaraju disfunkcionalne obitelji jer disfunkcionalne brakove stvaraju disfunkcionalni pojedinci koji traže, pronalaze i vjenčavaju se sa sebi sličnima. Važno je napomenuti da disfunkcionalne obitelji djeluju u više naraštaja. Što znači da disfunkcionalne obitelji stvaraju disfunkcionalni pojedinci koji su i sami u djetinjstvu živjeli u disfunkcionalnim obiteljima. Kasnije, djeca ovakvih roditelja biti će disfunkcionalna djeca koja će na kraju stupiti u disfunkcionalni brak. Disfunkcionalne obitelji su krug koji nikad ne završava već se “prenosi” iz generacije na generaciju. Djeca čiji su roditelji disfunkcionalni ne mogu dobiti ono što im je potrebno za zdrav razvoj. Roditelji su potrebiti, nisu zadovoljeni, nepotpuni su, traže upotpunjavanje i nadomještanje preko svoje djece. Bradshaw (1999) ističe kako je u disfunkcionalnoj obitelji cijela obitelj bolesna, a ne samo pojedinac. U takvim obiteljima postoji pojedinac, najčešće su to djeca, koja sustav (obitelj) održavaju u ravnoteži. Dijete se u takvim situacijama odriče svojeg pravog “ja” kako bi preuzeo ulogu koja će držati obitelj na okupu. Disfunkcionalne obitelji utječu na razvoj djece tako što imaju od djece očekivanja koja nisu u skladu s dječjom dobi i mogućnostima, rješavaju roditeljske konflikte preko djeteta i prisiljavaju dijete da stane na stranu jednog od roditelja.

Takva ponašanja na djecu ostavljaju trajne posljedice kao što su osjećaj nesigurnosti, nedostatak samopouzdanja i samopoštovanja, utječu na dječju socijalnu kompetenciju te smanjuju školski uspjeh. Djeca su sklona osjećati krivnju, sram i strah (Ljubetić, 2007). Lindahl (1998, prema Ljubetić, 2007) naglašava kako su djeca iz disfunkcionalnih obitelji sklona manifestiranju više psihopatologije.



Slika 2. Disfunkcionalni obiteljski sustav

Izvor: Bradshaw, 1999, str., 105

Slika 2. prikazuje sustav u disfunkcionalnoj obitelji koja ima međusobno isprepletene granice. Krugovi (granice) su prekoračeni i zadiru u pojedinčevu slobodu te mu ne dozvoljavaju razvoj u nekom drugom smjeru već ga guše i rade disfunkcionalnim. Bradshaw (1999) propituje je li moguće razviti prisnost u takvim obiteljima. Članovi obitelji međusobno su ovisni i ne shvaćaju negativne posljedice koje prenose jedni na druge i na širu zajednicu.

Janković (2008) insuficijentne obitelji objašnjava kao obitelji koje ne mogu riješiti vlastite probleme, već ih proširuju što dovodi do sukoba članova. Svilar Blažinić (2014) opisuje kako sukobi u obitelji utječu na dijete. Neprestani i nerazriješeni sukobi u djetetu razvijaju nesigurnost, potiču osjećaj tuge, potištenosti, srdžbe i straha, dijete ne može odgoditi zadovoljavanje potreba. Kasnije, u odrasloj dobi može doći i do agresivnog i neprimjerenog ponašanja kao i emocionalnih teškoća. “Članovi ovakvih obitelji su nezadovoljni sobom, ostalim članovima i obitelji kao takvom. Odnosi među članovima su sve više narušeni, sukobi su sve češći, a njihova kompetencija za uloge koje su im nametnute ili su ih sami izabrali sve je manja” (Janković, 2008, str., 100). Kao što je gore navedeno, takvo ponašanje dovodi do bračne disolucije, a najčešći uzroci tome su:

- Uzroci osobne prirode.
- Uzroci ekonomske prirode.
- Psihičke i somatske bolesti partnera.
- Asocijalna i antisocijalna usmjerenost partnera i poremećaj osobnosti partnera.

Janković navodi da se uzroci osobne prirode: "...najvećim dijelom svode na nepodudarnosti ili potpuno neslaganje realiteta s očekivanjima od partnera, njegovog obnašanja roditeljske i drugih uloga,..." (Janković, 2008, str. 101). Svilar Blažinić (2014, str. 25) navodi kako se dobri partnerski odnosi temelje na realnim očekivanjima partnera. Važan čimbenik, opisuje Brajša (1998, prema Janković, 2008) je emocionalni odnos partnera prilikom sklapanja braka. Ukoliko je brak sklopljen u fazi zaljubljenosti vjerojatno je da se on neće održati. Razlog tome je ograničeno trajanje takvog stanja u kojemu vlada pretjerano idealiziranje slike partnera. U fazi zaljubljenosti partner nesvjesno stvara sliku "savršenog" partnera kakvog želi, no nakon nekog vremena kada se takva slika ne obistini dolazi do sukoba, nezadovoljstva i razočaranja unutar braka ili zajednice. Autori savjetuju da se prilikom sklapanja trajne veze pričuška da odnos prijeđe u "zrelu ljubav" a pogotovo za moguće potomstvo. Osim emocionalnih faza postoje i mnogi drugi osobni činitelji kojima, umjesto da se veza ili zajednica osnažuje, se narušavaju odnosi među partnerima. To mogu biti: pripadanje ili nepripadanje određenoj vjeri, ratna događanja, nacionalno i/ili rasno porijeklo ili pripadnost drukčijem životnom stilu. Neslaganje u obitelji, narušeni odnosi, sukobi i neuspješavanje rješavanja problema dovode do razvoda braka. Janković (2008) govori kako se često od razvoda braka odustaje iako je postupak već u tijeku jer se partner, najčešće žena, vraća u stanje iluzije o sretnom braku. Napominje se da do odustajanja najčešće dolazi u odnosima gdje je pokretač gotovo svakodnevno i brutalno zlostavljanje. U takvim obiteljima djeca ne ostaju netaknuta, zapravo oni su ti koji najviše trpe i stradaju. U djece javlja se strah "...za preživljavanjem, zaštitom obitelji kao jedinog mjesta na kojemu mogu opstati, preživjeti, strah od gubitka obitelji, jednog od roditelja ili ponekad i indoktrinacije jednog ili oba roditelja" (Janković, 2008, str. 107). Obradović (1987, prema Janković, 2008) navodi negativne posljedice razvoda na djecu smanjeni angažman roditelja (*Teorija smanjenog angažmana roditelja* D. A. Hansena i V. A. Johnsona, 1979) i obiteljski stres (*Teorija obiteljskog stresa* C. Petersona i R. Day, 1984).

Teorija smanjenog angažmana govori o roditeljima koji su okupirani sobom, svojim egzistencijalnim problemima i partnerskim odnosima. To su roditelji koji se prestaju baviti s djecom kao što su to radili prije ili se bave djecom ali su prisutni samo tijelom, a ne i duhom. Takve promjene na djecu ostavljaju veliki trag u svim razvojnim

područjima, a najviše trpe socijalne kompetencije djeteta. Raspad obitelji, na svu djecu nema isti učinak, veliku ulogu igraju dob pa čak i spol djeteta. Najkritičnija su djeca između 3. i 9. godine, a prema spolu, dječaci su manje otporni od djevojčica. Svilar Blažinić (2014) govori kako sva djeca ne reagiraju isto na razvod njihovih roditelja ali ističe da sva djeca reagiraju jakim emocijama tuge, ljutnje, tjeskobe i straha. Poneka djeca manifestiraju probleme u socijalnim i društvenim kompetencijama te su mogući problemi u mentalnom i fizičkom zdravlju, ponašanju i školskom uspjehu. Amato (2000, prema Svilar Blažinić, 2014) objašnjava kako su takvi problemi kratkotrajni, što znači da nestaju nakon određenog vremena iako kod neke djece mogu biti i dugoročni.

Teorija obiteljskog stresa govori o stresu kojeg djeca proživljavaju prije razvoda braka kada sukobi partnera tek počinju. Djeca su zbunjena, nisu sigurna ili ne znaju što se događa jer odgovor na njihova pitanja ne dobivaju ili odgovori nisu potpuni. Kasnije kada su sukobi u obitelji sve češći dolazi do odvajanja djeteta od jednog roditelja ili čak i doma, što je još veći stresor za dijete (Janković, 2008).

Ekonomski status čest je uzrok raspadanja brakova i predstavlja prijetnju svakoj obitelji. Janković (2008) spominje kako nepovoljan ekonomski status ne mora nužno značiti nešto loše. Sve ovisi radi li se o trajnoj ili kratkotrajnoj krizi, blagoj ili teškoj. Kada se govori o trajnoj i teškoj ekonomskoj krizi, govori se o nezadovoljstvu u obitelji, čestim svađama, nemogućnosti zadovoljavanju vlastitih potreba i potreba djece. Takvi roditelji često razvijaju ovisnost o alkoholu, javljaju se poremećaji u ponašanju, psihički i socijalni problemi, a mogu završiti i sa nasiljem u obitelji. S druge strane, kada se govori o trenutnoj i blagoj ekonomskoj krizi, članovi obitelji postaju svjesni da je njihova budućnost u njihovim rukama. Takve obitelji postaju čvršće, motiviranije da učine promjene, dolazi do solidarnosti između članova, do racionalnog korištenja resursa, a takvi odnosi vode ka rastu i razvoju obitelji i na kraju uspješnosti.

U obitelji u kojoj jedan ili više članova boluje od neke vrste bolesti, bilo psihičke (neuroza odnosno anksiozni poremećaji, ovisnosti; najčešće ovisnost o alkoholu) ili somatske (AIDS, karcinom, šećerna bolest i sl.) do eskaliranja u odnosima dolazi zbog preuzimanja obveza zdravih članova. Psihičke bolesti nisu vezane samo za jednog člana već uključuju čitavu obitelj. One djeluju na čitavo ljudsko zdravlje kao i na socijalne probleme pa i probleme u obitelji.

Kecmanović (1989, prema Janković, 2008) govori kako se takva ponašanja stvaraju već od djetinjstva, a nastaju u obiteljima koje su i same takve. Roditelji takve

djece su neodgovorni, djeca su često prepuštena sama sebi, zanemarena, a često nisu ni bila željena još od začeca. Djeca u takvoj obitelji ne mogu izgraditi osjećaj pripadnosti, ne mogu se emocionalno vezati, a kasnije se i kod njih razvijaju asocijalna i antisocijalna ponašanja. Takva ponašanja karakterizira: sklonost alkoholu i ostalim ovisnostima, poremećajima u ponašanju, bijeg od kuće, ekstremno mijenjanje raspoloženja, sklonost rasipnosti, krađi, nizak prag tolerancije, a nerijetko i pokušaji suicida ili samoozljeđivanja.

Rosić i Zloković (2002, prema Vukšić, 2018) disfunkcionalnu obitelj nazivaju još i rizičnom obitelji u kojoj svakodnevno vladaju stresne situacije, oštri sukobi i eskalirajući odnosi koji za pojedinca, najčešće dijete, nije sigurna. Česti uzroci nastanka disfunkcionalnih obitelji jesu nezaposlenost, neriješeni osnovni stambeni uvjeti, egzistencijalni problemi, bolest u obitelji i sl..

Postoje različiti oblici disfunkcionalnih obitelji i gotovo je nemoguće navesti sve oblike. Jedan oblik koji dovodi do disfunkcionalne obitelji jest ovisnost o alkoholu, drogi ili tabletama. Janković (2008) objašnjava kako pojam ovisnost, nije novina u našoj sredini, no ističe kako se ovisnost donedavno vezala isključivo uz alkoholizam, dok su druga sredstva bila nepoznanica. Sve više i više ljudi nekontrolirano konzumira alkohol, a sve češće su to mladi, pa čak i djeca. Autor iznosi podatke o broju ovisnika u Hrvatskoj, gdje se može vidjeti da u muškoj populaciji u nekim sredinama postotak ovisnika o alkoholu iznosi 18% i isto toliko postotak muškaraca koji nekontrolirano konzumiraju alkohol a korak su do alkoholizma. Navodi također zabrinjavajući podatak koji govori da raste broj ovisnika o alkoholu. Uspoređuje omjer iz šezdesetih godina koji je iznosio 1:12 i sadašnjih koji ide prema omjeru 1:4. Janković (2008) navodi kako zbog alkoholizma zbog ovisnosti jednog člana stradava cjelokupna obitelj i tako se problemi izazvani ovisnošću o alkoholu višestruko multipliciraju. Posljedice alkoholizma prvenstveno imaju velik utjecaj na samu osobu, u tjelesnom, mentalnom, zdravstvenom i socijalnom području, a zatim i na osobe u njezinoj neposrednoj okolini. Kao što je i navedeno uz alkoholizam javljaju se i druga sredstva ovisnosti. Killen (2001) tumači kako ovisnost djeluje na skrb o djeci. Killen (2001) daje pregled istraživanja koja pokazuju kako je alkoholizam jedan od najčešćih ovisnosti iz kojeg proistječe zlostavljanje i zanemarivanje djece.

Bradshaw (1999) govori kako djeca alkoholičara u budućnosti i sama postaju ovisnici o alkoholu, a ukoliko to ne postanu, nađu i vjenčaju se sa partnerom koji je

ovisnik. Najveći problem koji posjeduju djeca alkoholičara jest problem odnosa. Kao što je i rečeno, u disfunkcionalnim obiteljima ne pati samo jedna osoba već cijela obitelj i bliža zajednica. U obitelji alkoholičara, cijela obitelj živi u patnji. Svaki član obitelji nastoji se prilagoditi kroničnom stresu te živjeti s njim jer su članovi obitelji međusobno ovisni. Glavna posljedica kroničnog stresa jest napuštanje. Bradshaw (1999) navodi tri oblika napuštanja. Prvi oblik odnosi se na stvarno fizičko napuštanje alkoholičara od obitelji. Drugi oblik napuštanja jest zanemarivanje djetetovih osnovnih potreba. Roditelj je prisutan tijelom, ali umom je u svojem kroničnom zbivanju. Zanemareno dijete alkoholičara nema nikoga na koga bi se moglo osloniti jer ako je tata u obitelji alkoholičar, mama je ovisna o tati što mamu čini suovisnikom. Dijete se tada okreće prema unutra, dolazi do poricanja istinitih događaja u obitelji te se na kraju dijete zadovoljava lijekovima protiv boli. Treći oblik napuštanja jest zlostavljanje. Bradshaw (1999) iznosi činjenicu kako je čak $\frac{2}{3}$ odrasle djece alkoholičara trpjelo tjelesno nasilje u obitelji. Djeca zlostavljača prepuštena su sami sebi. Nemaju vrijeme ni pažnju svojih roditelja kao ni smjernice koje bi ih vodile kroz život. U odrasloj dobi, djeca koja su bila zlostavljana i sami postaju zlostavljači, to je krug koji se ne prekida.

Bradshaw (1999) govori kako djeca koja su zlostavljana osjećaju, loše životne prilike unutar obitelji ali nemaju dovoljno životnog iskustva kako bi shvatila da su im roditelji bolesni ovisnici. Dijete treba roditelje koji će ih sigurno uputiti na pravi put, koji će mu pružati sigurnost, ljubav i pažnju. Dijete treba roditelje da bi preživjelo. Autor (1999) opisuje roditelje koji tjelesno zlostavljaju djecu kao otuđene, neosjetljive na tuđe osjećaje, nezadovoljne te nisu zadovoljili svoje potrebe.

Takvim roditeljima djetinjstvo je bilo puno patnje, nisu imali uporište u svojoj obitelji te im je majčinska ljubav bila uskraćena. Tijekom odrastanja često su sami sebe tjelesno zlostavljali a za savjet nisu se imali kome obratiti. Takvi roditelji, sada to isto rade i svojoj djeci, od njih očekuju nemoguće, očekuju kako će djeca zadovoljiti njihove nezadovoljene potrebe za toplinom i nježnošću koju nisu imali tijekom svojeg djetinjstva.

Prema Bilić (2004) psihološko maltretiranje djeteta predstavlja oblik disfunkcionalne obitelji. Predstavlja roditelje koji ignoriraju djetetove emocionalne potrebe, ne pružaju zaštitu i emocionalnu potporu, vrijeđaju, omalovažavaju, kritiziraju, ne razgovaraju i ne igraju se s djecom. Takav odnos na dijete ostavlja

velike, štetne i pogubne efekte na njegovo zdravlje, samopoštovanje, takva djeca imaju umanjenu tjelesnu energiju, često su usamljena, mogu posjedovati negativne oblike ponašanja a sve u svrsi zadobivanja pažnje. Takva djeca emocionalno su nestabilna, imaju lošu sliku o sebi, negativne misli, skloni su maltretiranju druge djece ili životinja. Ukoliko psihološko maltretiranje djeteta traje dugo, mogu se javiti i neke od krajnjih posljedica poput samoranjavanja i pokušaja samoubojstva.

3. ULOGA USTANOVE RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U PODRŠCI DJECI IZ DISFUNKCIONALNIH OBITELJI

Visković i Višnjić Jevtić (2019) govore kako djeca rane i predškolske dobi sve ranije ulaze u odgojno-obrazovne institucije u kojima provode sve više vremena. U njima žive i odrastaju što upućuje na razvoj suradnje između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove. Autorice navode kako je suradnja između obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja istaknuta u Zakonu o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, ali nisu navedeni oblici suradnje ni način provedbe. “Nepostojanje zakonski naznačenih smjernica omogućava slobodu izbora i kreiranja suradnje, a takav pristup problematizira spremnost pojedinih ustanova za razvoj suradničkih odnosa i kreiranje vlastitih modaliteta suradnje” (Višnjić Jevtić, 2018b, str., 9).

Višnjić Jevtić (2018a) iznosi kako zbog sve ranijeg uključivanja djeteta u institucije ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, treba doći do podjele odgovornosti između roditelja i odgojitelja, odnosno do razvoja suradnje između djetetu najvažnijih zajednica. Bratanić (1991, prema Višnjić Jevtić, 2018a) naglašava kako su ponašanja uvjetovana međuodnosom. Suradnja podrazumijeva izmjenu informacija o djetetu koja olakšava roditeljevu i odgojiteljevu odgojnu ulogu. Na taj način spriječit će se moguće nepovoljne i negativne posljedice na dijete. Zygmunt-Fillwalk (2011, prema Ljubetić, 2014) govori o snažnom utjecaju na dječji razvoj koje imaju odnosi obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova te naglašava važnost suradništva kao preduvjeta budućeg uspjeha djece. Ljubetić (2014) ističe da se sve rjeđe koristi termin “roditeljska uključenost” već “roditeljski angažman”. Roditeljski angažman tumači kao želju roditelja da sudjeluju u trenutnim događajima svojeg djeteta, ali jednako tako i kako bi upoznali humane vrijednosti te socijalne i materijalne uvjete koji se pozitivno vrednuju u školi.

“Aktivno uključivanje i angažman obitelji u život ustanove ranog i predškolskog odgoja roditelju pruža doživljaj stvarne prihvaćenosti i uvažavanja njegovih sposobnosti i želje da bude sukreator ozračja i okruženja u kojem raste, razvija se i uči njegovo dijete izvan obiteljskog doma.” (Ljubetić, 2018, str., 6)

Oostdam i Hooge (2013, prema Višnjić Jevtić, 2018a) smatraju kako je razlika između uključenosti i sudjelovanja u aktivnosti roditelja. Uključenost smatraju pasivnim i ograničenim samo na odgoj i obrazovanje djeteta, dok sudjelovanje smatraju aktivnim djelovanjem koje nije ograničeno na isto.

Višnjić Jevtić (2018b) objašnjava razliku između *partnerstva* roditelja i odgojitelja i *suradnje* roditelja i odgojitelja. Ističe kako je partnerstvo najpoželjniji i najbolji oblik suradničkih odnosa, no ono je još u mnogim ustanovama nedostupno. Keyser (2006, prema Višnjić Jevtić, 2018b, str., 81) definira partnerstvo kao “odnos između jednakopravnih partnera, koji ne moraju jednako doprinosti odnosu, ali se taj doprinos mora jednako vrednovati.” Stoga, Višnjić Jevtić (2018b) smatra kako je pojam suradnje primjerenije koristiti za odnose između roditelja i odgojitelja.

Inicijatori suradnje obitelji i dječjeg vrtića su odgojitelji. Oni pokreću, organiziraju i sprovode suradnju dok je roditelje često izazovno potaknuti na suradnju, neki se uključe odmah dok nekima treba više vremena. Isto tako nije moguće očekivati suradnju i angažiranost svih roditelja na isti način. Roditelji najčešće bivaju samo izvršitelji najjednostavnijih oblika suradnje. Autorica skreće pozornost i na važnost jasne i otvorene komunikacije između roditelja i odgojitelja zbog razumijevanja očekivanja koja imaju obje strane. Važno je istaknuti istraživanje koje je provedeno u finskim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Venninen i Purola (2013, prema Višnjić Jevtić, 2018a) u kojemu je bio cilj istražiti kako odgojitelji vide sudjelovanje roditelja u ustanovama ranog i predškolskog odgoja. Zanimljivo je da su odgojitelji istaknuli aktivnosti u kojima ne žele sudjelovanje roditelja, primjerice odluke o zapošljavanju, aktivnostima dobnoj primjerenosti poticajnih materijala i organizaciji dnevne rutine. Suradnju između roditelja i odgojitelja određuje i kultura odgojno-obrazovne ustanove.

3.1. Utjecaj kulture na suradnju obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova

Boravkom djece u obitelji, a zatim i uključivanje u odgojno-obrazovne ustanove, Visković (2018) govori kako su djeca izložena dvojakoj kulturi, odgoju, obrazovanju i socijalizaciji. Važnu ulogu za suradnju smatra kulturu obitelji i odgojno-obrazovne ustanove, koje su često različite. Smatra da različite kulture otežavaju već

sam prijelaz iz obitelji u vrtić, a kasnije i u osnovnu školu. Hrvatska enciklopedija¹ kulturu definira kao “pojam koji obično označava složenu cjelinu institucija, vrijednosti, predodžaba i praksi koje čine život određene ljudske skupine, a prenose se i primaju učenjem.” Autorica Visković (2018, str. 15) kulturu tumači kao “način života pojedinca, zajednice i društva. Pretpostavlja vrijednosne orijentacije i norme prepoznatljive po ponašanjima, odnosima i načinima komuniciranja članova zajednice te artefaktima koje koriste i stvaraju.” Kultura se mijenja i oblikuje prema socijalnom okruženju i interakcijama članova obitelji. Kao što je gore navedeno, kultura je prenosiva. Jedan dio obiteljske kulture preuzimaju djeca i dalje je oblikuju i mijenjaju. Kako bi suradnja između roditelja i odgojno-obrazovne ustanove bila uspješna potrebno je poznavati međusobne kulture, kulturu obitelji i kulturu odgojno-obrazovne ustanove.

Prema Ljubetić (2014, str., 26) obiteljska kultura je “ono što čini samu njenu bit i daje joj “dušu” te je čini jedinstvenom i prepoznatljivom među tisućama drugih.”. Visković (2018) govori kako je obiteljska kultura jedinstvena za svaku pojedinu obitelj, a određena je strukturom, funkcijama i načinima kako obavlja te funkcije. Roditelji i odgojitelji prvenstveno trebaju imati samo jedan cilj, raditi sve za dobrobit djeteta. Kako bi odgojitelji razvili uspješnu suradnju s roditeljima i kako bi kvalitetno doprinijeli dječjem razvoju, “trebaju poznavati njihovu obiteljsku kulturu, razumjeti obiteljsko funkcioniranje i odgojno-obrazovne ishode” (Visković, 2018, str. 17). Autorica ističe kako obiteljska kultura ima znatan utjecaj na djecu, pa čak i kada obiteljsko djelovanje izostaje, a kao primjer navodi odrastanje izvan obitelji. Kako je i navedeno odgojiteljima je cilj dobrobit djeteta, a njihova je uloga promicanje kvalitetnog roditeljstva. Odgojitelj može savjetovati roditelje i ukazati na moguća djelovanja s ciljem poboljšanja stanja u obitelji za dobrobit djeteta, a rezultat je poticanje na daljnju suradnju.

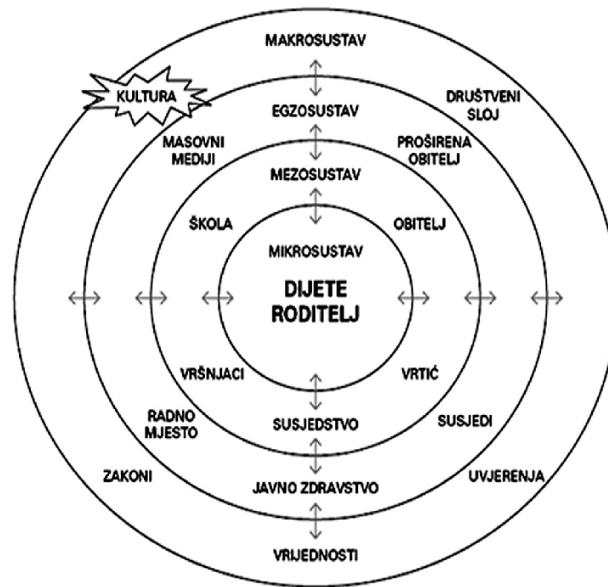
“Profesionalna uloga odgojitelja jest razumjeti i doprinositi kvaliteti uvjeta odrastanja djece. U tom kontekstu odgojitelji mogu afirmativno i konstruktivno savjetovati roditelje, ali ne i zadirati u njihov obiteljski život, analizirati i suditi” (Visković, 2018. str. 17).

¹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552>

Definicija kulture odgojno-obrazovne ustanove razlikuje se od autora do autora. Autorica Visković (2018) drži da se kultura odgojno-obrazovne ustanove gradi na interakcijama djece i odraslih koji dolaze pojedinačno iz različitih kultura. Što znači da se kultura odgojno-obrazovne ustanove mijenja zbog cirkulacije djece, njihovih roditelja, stručnih osoba, djelatnika, lokalne i socijalne zajednice. Kultura odgojno-obrazovne ustanove ima polazišta koja “pojašnjavaju svrhu institucije te određuju norme, ponašanje, komunikaciju i očekivane ishode” (Visković, 2018. str. 41). Stoll (1999, prema Vujičić, 2007) kulturu odgojno-obrazovne ustanove tumači kao slijed svakodnevnih događaja koji oblikuju njezinu autentičnost i identitet, time se dobiva pogled u odgojno-obrazovnu stvarnost neke ustanove. Nova istraživanja kulture odgojno-obrazovne ustanove kao važan segment navode i fizičku i socio-emocionalnu sigurnost (Visković, 2018, str. 42).

Kako bi objasnili i približili suradnju obitelji i odgojno-obrazovne ustanove, znanstvenici često posežu za ekološkom teorijom američkog psihologa Uriea Bronfenbrennera. Prema Berk (2008), upravo Bronfenbrenner je zaslužan za pristup čovjekovu razvoju jer najbolje prikazuje utjecaj okolinskih čimbenika na razvoj pojedinca/djeteta. Njegova teorija promatra čovjeka kao osobu koja se razvija unutar složenog sustava odnosa između više slojeva okoline koja ga okružuje. Bronfenbrennerov model sastoji se od pet međusobno povezanih sustava: Unutrašnji, ujedno i djetetu najbliži sustav, koji obuhvaća odnose djeteta i njegove neposredne okoline, jest *mikrosustav*. Odnosi u ovom sustavu su dvosmjerni, što znači da ih dijete svojim djelovanjem može oblikovati. Dijelove tog sustava čine: obitelj, odgojitelji, vršnjaci i ostale osobe s kojima je dijete svakodnevno u kontaktu (Berk, 2008), a najčešće obuhvaća dva okruženja: obitelj i vrtić/školu u kojima dijete provodi najviše vremena (Ljubetić, 2014). To je sustav u kojemu dijete stječe najviše izravnog iskustva. Drugi sustav, *mezosustav*, koji obuhvaća veze između različitih mikrosustava i koji nudi beskonačno mnogo mogućnosti za unapređivanje suradnje obitelji i odgojno-obrazovne ustanove. Mezosustav čine: vrtić, prijatelji, proširena obitelj, susjedstvo i sl. *Egzosustav* prema Berk (2008) se odnosi na socijalne strukture koje ne obuhvaćaju samog pojedinca, ali ipak utječu na njegovo odrastanje i iskustva u neposrednoj okolini. *Makrosustav* sastoji se od kulturalnih vrijednosti, zakona, običaja, resursa određene kulture koji utječu na zbivanja između mikrosustava, mezosustava i egzosustava. Zadnji sustav *kronosustav*, prema Ljubetić (2014, str. 21)

je “bitan, ali često zanemaren vremenski aspekt razvojno-ekološkog modela...on reflektira promjene tijekom vremena unutar djeteta (pubertet), ali i promjene u svakom od sustava unutar kojih se odvija djetetov razvoj (povratak majke na posao nakon porodičnog dopusta).”



Slika 3. Bronfenbrennerov ekološki model okoline

Izvor: https://www.researchgate.net/figure/fig1_323153733

Prema Ljubetić (2014, str. 18) ekološka teorija najbolje govori o najvažnijim “promjenama u odnosima između djeteta, ustanove (vrtić, škola), obitelji te lokalne zajednice s obzirom na djetetov prijelaz iz jednog sustava u drugi...”. Ljubetić (2014) ističe kako djetetovi prijelazi iz jednog sustava u drugi predstavljaju velik stres za dijete, a i za njegove roditelje. Ključ u takvim prijelazima je upravo suradnja, koja prema autorici najčešće izostaje.

Visković i Višnjić Jevtić (2019) suradnju između roditelja i odgojno-obrazovne ustanove objašnjava iz dječje perspektive. Iako je dijete najveći razlog suradnje odgojitelja i roditelja, često se ignorira i zaboravlja percepcija i mišljenje djeteta. Prema Bogatić (2018, str. 70) “bez aktiviteta samog djeteta nije ni moguće govoriti o njegovoj/njzinoj dobrobiti.” Konvencija o pravima djeteta (1989) navodi da djeca moraju aktivno sudjelovati u rješavanju svih pitanja koja utječu na njihov život i dopustiti im slobodu izražavanja mišljenja. Djetetovo okruženje, koje čine obitelj i odgojno-obrazovna ustanova, trebaju mu omogućiti osjećaj prihvaćenosti,

voljenosti te osjećaj osobne vrijednosti i uvažnosti (Visković i Višnjić Jevtić, 2019). Bogatić (2018) spominje se pojam “dječja agentnost” koja se tumači kao “sposobnost pojedinca za neovisno djelovanje, što podrazumijeva sposobnost izbora, iskazivanje vlastitih ideja, kontrolu nad smjerom vlastita života te sudjelovanje u promjenama.” (Bogatić, 2018, str. 70). Suradnja znači aktivno uključivanje svih njezinih sudionika (roditelj-dijete-odgojitelj), a cilj jest dječja dobrobit. Iako je cilj točno definiran, djeca često ostaju nevidljiva, a njihova agentnost se ne omogućuje (Bogatić, 2018).

Docker i Perry (2007, prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019) ističu važnost stjecanja dječjeg iskustva u djetinjstvu. Iskustvo koje mu donosi samostalno istraživanje dijete preslikava u nove situacije i doživljava. “...djeca trebaju osjećati sigurnu privrženost i jasnu potporu zajednice odrastanja, primarno obitelji. Za izgrađivanje takve privrženosti i potpore potrebno je zajedničko kvalitetno obiteljsko vrijeme, kvalitetno obiteljsko funkcioniranje i stabilan socioekonomski status obitelji” (Visković i Višnjić Jevtić, 2019, str., 44). Privrženost se može definirati kao veza između dojenčeta i majke koja se stvara u prvim godinama djetetova života. Razlikuju se: sigurna privrženost, anksiozno izbjegavajuća i anksiozno opiruća privrženost. Sigurna privrženost daje djetetu osjećaj ljubavi, pripadnosti, a majka ili osoba za koju se dijete vezalo odgovara njegovim potrebama, dok kasnije dijete pokazuje bolje socijalne vještine, lakšu prilagodljivost, samostalnost i sigurnost. Anksiozno izbjegavajuća i anksiozno opiruća privrženost jest privrženost u kojoj se roditelji/skrbnici opisuju kao udaljeni, srditi, odbacujući, hladni, emocionalno nedostupni i zanemarujući. Dijete koje je steklo takvu vrstu privrženosti kasnije i samo razvija jedan oblik anksioznosti ili depresivnosti. Važno je spomenuti zlostavljanu djecu koja ne razvijaju adekvatne strategije za interakciju s drugom djecom i istraživanje okoline. Takva djeca često su izolirana, neprihvaćena te sklona negativnom obrascu ponašanja (Milanović i sur., 2014). Visković i Višnjić-Jevtić (2019) navode kako rana iskustva, osobito neugodna utječu na moguće teškoće djece tijekom školovanja Milanović i sur. (2014) ističu kako je negativan rani utjecaj na dijete, odnosno negativan tijek razvoja djeteta moguće promijeniti ali je pritom važno odrediti trajanje povoljnog i nepovoljnog utjecaja.

3.2. Suradnja roditelja i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Prema Višnjić Jevtić (2018) suradnja roditelja i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja temelji se na raznovrsnim aktivnostima. Iako je *suradnja* ključ kvalitetnog odnosa i funkcioniranja roditelja i odgojitelja koja se ističe u dokumentima Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014) i Zakonu o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (2013), nema točno navedenih oblika ni načina kako bi se ona trebala provoditi.

Oblici suradnje vrtića i roditelja mogu se podijeliti na tradicionalne i suvremene. Tradicionalni oblici suradnje još uvijek su prema autorici najčešći oblici suradnje u ustanovama Republike Hrvatske, a uključuju roditeljske sastanke, radionice s roditeljima i individualne razgovore. Spominju se još i razgovori prilikom dolaska/odlaska, druženje djece i odraslih, boravak roditelja u odgojnoj skupini i dani otvorenih vrata. Suvremeni oblici suradnje jesu posjet domovima djece i sudjelovanje u tvorbi kurikuluma, a uključuju primjerice mrežne stranice, forume, E-portfolio, elektroničku poštu, društvene mreže. Višnjić Jevtić (2018) govori kako se suradnja između vrtića i odgojitelja još može podijeliti iz perspektive roditeljskog doprinosa i uključivanje pojedinim oblicima, odnosno prema aktivnosti uključenja samih roditelja, koju dijeli na pasivne i aktivne oblike suradnje. Ističe važnost pasivnih i aktivnih oblika suradnje te zaključuje kako je potrebno izmijeniti i dopuniti postojeću podjelu na tradicionalne i suvremene oblike suradnje.

Tablica 1. Podjela modaliteta suradnje roditelja i odgojitelja u odnosu na ulogu koju u njemu imaju roditelji (Višnjić-Jevtić, 2018, str., 86)

Uloga roditelja	Aktivnosti
PASIVNA	Pisana komunikacija Obavijesti Glasila Pisma Dnevnici Izvještaji o napretku Roditeljski sastanci Radionice za roditelje Individualni razgovori s roditeljima Razgovori prilikom dolaska/odlaska Dani otvorenih vrata
AKTIVNA	Komunikacija preko suvremene tehnologije E-portfolio Elektronička pošta SMS Mobilne aplikacije Društvene mreže Mrežne stranice Druženje djece i odraslih Boravak roditelja u odgojnoj skupini Posjete domovima djece Sudjelovanje u tvorbi kurikulumu Sudjelovanje u radu upravljačkih tijela

Suradnja je splet odnosa dviju ili više sudionika i potpuno je razumljivo da kao takva ne može uvijek funkcionirati bez prepreka. Suradnja se susreće sa raznim zaprekama koje usporavaju ili prekidaju njeno djelovanje. Više autora (primjerice McAllister Swap, 1993, Grant i Ray, 2010, Oleander, Elias i Mastroleo, 2015; svi prema Višnjić Jevtić, 2018) zapreke suradnje dijele prema roditeljskim, obiteljskim i čimbenicima iz okruženja. Roditeljski čimbenici koji dovodi do zapreka u suradnji jest teško uključivanje roditelja u proces suradnje gdje se roditelji ne osjećaju dovoljno sigurno za unapređenje iste. Stoga roditelji često biraju nesudjelovanje. Odgojiteljski čimbenik koji doprinosi zaprekama suradnje jest nadmoć roditelja. Kada se odgojitelj nađe u takvoj situaciji često nije siguran u svoje komunikacijske kompetencije. Isto se događa kada su roditelji nižeg društvenog ili ekonomskog statusa.

Podjela čimbenika koji dovode do zapreka prema Granata, Mejri i Rizzi (2016, prema Višnjić Jevtić, 2018):

- strukturalni čimbenici
- kulturni čimbenici
- interpersonalni čimbenici

Strukturalni čimbenici “odnose se na vrijeme i modalitete suradnje” (Višnjić Jevtić, 2018, str., 88). Autorica objašnjava kako odgojitelji zapreku vide u neodazivanju roditelja, a prema roditeljima u odvajanju prekratkog vremena kako bi podijelili informacije o njihovom djetetu. Također, Višnjić Jevtić ističe kako se ove zapreke ne odnose na rješavanje problemskih situacija, jer one ne vode ka partnerstvu, već su usmjerene k rješavanju problema. *Kulturni čimbenici* isprepleteni su kulturom obitelji i kulturom odgojno obrazovne ustanove. Yahya (2016, prema Višnjić Jevtić, 2018) zapreke u kulturi tumači kroz očekivanja koje obitelj ima prema odgojno obrazovnoj ustanovi. Također, ističe igru u kojoj roditelji ne vide veliku svrhu i rađe bi je zamijenili ozbiljnim aktivnostima koje bi dovele do akademskog uspjeha. *Interpersonalni čimbenici* “polaze od predrasuda i stereotipa koje sudionici suradnje imaju prema obiteljskoj kulturi, klasi i podrijetlu” (Višnjić Jevtić, 2018, str., 88). Zanemarivanje prepreka i njihovo negiranje ne može voditi poboljšanju suradničkih odnosa roditelja i odgojitelja, već dovodi do međusobnog izbjegavanja. Ukoliko se zapreke zajedničkim snagama premoste dolazi do uspješnijeg odnosa svih sudionika. Odgojitelj zapreke treba gledati kao izazov za koje će pronaći rješenje i prevladati ga. Samo tako odgojitelji dokazuju svoju kompetentnost i profesionalnost (Višnjić Jevtić, 2018).

3.3. Kompetencije odgojitelja za suradnju s roditeljima iz disfunkcionalnih obitelji

Ukoliko je suradnja između roditelja i odgojitelja kvalitetna i ukoliko oni međusobno kvalitetno komuniciraju, dijele svoje vizije, ideje i viđenja, rezultat će imati dobar utjecaj na dijete. Dijete tim putem nesvjesno uči/vježba komunikaciju i suradnju, jer se njegovi odgojitelji i roditelji slažu. Takav odnos djetetu daje osjećaj sigurnosti (Ljubetić, 2014). Izgradnja kvalitetne suradnje roditelja i odgojno-obrazovne ustanove temelji se prvenstveno na posjedovanju potrebnih kompetencija odgojitelja.

Eraut (2003, prema Visković i Višnjić Jevtić, 2019) kompetencije definira kao spoj znanja, vještina i stavova. Anić (1991, prema Višnjić Jevtić, 2018) kompetencije povezuje sa sposobnošću i izvrsnošću, a definira ih kao kvalitetu sposobnosti u fizičkom i intelektualnom području, s naglaskom na posjedovanje zahtjevnih vještina i znanja, dok ih Wang (2005, prema Višnjić Jevtić, 2018) definira kao pojedinačnu karakteristika u odnosu na radnu sposobnost i očekivane rezultate tog rada. Westgard (2013, prema Višnjić Jevtić, 2018) objašnjava kako je odgojiteljska kompetencija spoj osobnih i profesionalnih kompetencija. Iako osobne kompetencije ne bi smjele utjecati na profesionalne, mnogi autori dokazuju suprotno (Ammon, 1999, Hornby, 2011, Evans, 2013, Hindin i Mueller, 2016, svi prema Višnjić Jevtić, 2018). Odgojitelji često imaju negativne stavove spram roditelja, bilo da oni premašuju njihova očekivanja ili ih ne zadovoljavaju, a jedan od oblika negativnih stavova spram roditelja jesu predrasude (Višnjić Jevtić, 2018a). Višnjić Jevtić (2018a, str. 68) kompetencije temelji na “znanjima, vještinama, sposobnostima, motivaciji i mogućnosti provedbe neke aktivnosti. Premda profesionalna kompetencija ponajviše ovisi o profesiji koja ju određuje,...”. Stoga se može zaključiti da odgojiteljske kompetencije obuhvaćaju sve kompetencije koje na bilo kakav način omogućavaju i zadržavaju te pospješuju suradničke odnose s roditeljima sve djece radi povećanja dobrobiti djece koja polaze ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (Višnjić Jevtić, 2018a).

Odgojitelj, kako bi stekao kompetencije potrebne za suradnju s roditeljima, bilo funkcionalnim ili disfunkcionalnim, treba cjeloživotno raditi na svojim znanjima, vještinama i stavovima. Profesionalnim razvojem i stručnim usavršavanjem odgojitelj može steći potrebna znanja o suočavanju s problemom radi prevencije i zaštite djeteta od disfunkcionalne obitelji. Jačanjem svojih profesionalnih kompetencija odgojitelj može lakše prepoznati i uspješnije riješiti bilo kakav oblik zlostavljanja, zanemarivanja ili iskorištavanja djeteta.

3.4. Podrška roditeljima i programi jačanja roditeljskih kompetencija

Prema Jankoviću (2008) kompetentan roditelj je onaj koji poznaje svoju djecu, njihove faze razvoja, potrebe, interese, koji ima moć prepoznati i objektivno procijeniti djetetova ponašanja u kriznim situacijama i teškim razdobljima. Prema Ljubetić (2014) roditelji često, svjesno ili nesvjesno, osjećaju potrebu za osnaživanjem svojih kompetencija koje bi im pomogle u roditeljskoj ulozi. Njihov osjećaj za potrebu često

prepoznaju odgojitelji ili učitelji koji ih dalje motiviraju za uključanje u različite programe jačanja njihovih znanja i vještina. Višnjić Jevtić (2018a) objašnjava kako podršku roditeljima mogu dati odgojitelji koji će se dodatno angažirati kako bi doprli do roditelja te kako bi im pomogli ne samo u kriznim situacijama već i u svim situacijama u kojim bi se njihova obitelj mogla naći. Višnjić-Jevtić (2018a) navodi kako je današnjim roditeljima teže u ostvarivanju roditeljskih uloga jer roditelji nemaju potporu svojih društvenih zajednica. Višnjić Jevtić (2018a) ističe kako bi odgojno - obrazovne ustanove trebale zamijeniti ulogu tadašnjeg društva te trebaju biti spremne pružiti roditeljima podršku o roditeljstvu. Odgojitelji imaju potrebna profesionalna znanja i vještine koje im omogućavaju da budu podrška roditeljima. Podrška roditeljima jedna je vrsta suradnje između roditelja i odgojno - obrazovne ustanove koja bi trebala biti dostupna svim roditeljima. Moran, Ghate, van der Merwe (2004, prema Glavina, 2018, str., 149) objašnjava podršku kao oblik suradnje, a definira je kao “ intervenciju namijenjenu roditeljima ili skrbnicima djeteta i usmjerena je na smanjenje rizika i/ili promicanje zaštitnih faktora za njihovu djecu u smislu njihova socijalnog, fizičkog i emocionalnog blagostanja.” Glavina (2018) govori kako se podrška i edukacija međusobno razlikuju, no istodobno se međusobno nadopunjuju za što uspješniji razvojni ishod za dijete. Podrška roditeljima polazi od individualnih karakteristika svakog djeteta, roditelja i obitelji s ciljem osnaživanja roditeljskih kompetencija za rano rješavanje njihovog problema. Killen (2001) objašnjava kako roditelji koji zlostavljaju djecu imaju potrebu za sveobuhvatnim tretmanom koji najčešće traje godinama, a obuhvaća tretmanske pristupe, davanje savjeta, kontrolu i postavljanje granica. Također, objašnjava kako roditelji nisu uvijek željni sudjelovati u tretmanima, ne žele takav oblik pomoći i često negiraju bilo kakav oblik zlostavljanja ili zanemarivanja.

Ljubetić (2014) navodi različite programe koji pružaju podršku disfunkcionalnim roditeljima ili utječu na ranu prevenciju iste. *Right from the start* (RFTS) je program u kojemu je primarni cilj povećati majčinu osjetljivost za dijete i njegovu sigurnost. Majčina osjetljivost razvija osjećaj sigurne privrženosti kod djece, te kasnije takva djeca nemaju problema u socioemocionalnom i psihičkom razvoju. Zatim, Triple P-Positive Parenting Program² koji roditeljima nude savjetovanje i strategije kako ostvariti snažnu i zdravu vezu, te kako pravilno postupati prema djetetu kako bi se

² <https://www.triplep.net/glo-en/home/>

spriječili mogući problemi u ponašanju. Valja spomenuti i neprofitnu udrugu roditelja³ “Korak po korak” čiji je cilj “promicanje vrijednosti društva usmjerenog na djecu”, a kao prioritet stavlja dobrobit djece. U svom djelovanju udruga “Korak po korak” savjetuje roditelje kako izbalansirati posao i brigu o djeci, a da bi pri tome obje strane bile zadovoljne. Udruga djeluje kroz seminare i javna predavanja u svrsi promicanja prava djece i njihovih obitelji, a surađuje s predškolski, školskim i drugim ustanovama koje skrbe o djeci i obitelji. Također, Udruga surađuje s domaćim i inozemnim organizacijama. Zatim udrugu⁴ “Klupko podrške” kojima je cilj pružanja podrške novim roditeljima. Udruga pruža novim roditeljima mogućnost razgovora sa stručnim osobama, savjetovanja, informacije te podrške u prvoj godini s bebom. Savjetovanja se održavaju preko online grupe, online sastanka i sastanka uživo. Također, cilj Udruge jest pružati podršku novim mamama u prvim danima, tjednima s bebom te joj na taj način olakšati novopečenu ulogu. Udruga se bavi podizanjem svijesti o ravnopravnoj brizi za dijete između oca i majke, te podizanje svijesti za ravnopravan odgoj dječaka i djevojčica.

Iznimno su važne udruge za pružanje pomoći roditeljima kako bi roditelji znali uspješno riješiti nedoumicu ili problem u kojem se nalaze. Također, važno je kako bi se reagiralo a u konačnici i zaustavilo bilo kakvo neprihvatljivo ponašanje roditelja spram djece ili obrnuto. Kao što je važno pružanje podrške roditeljima, ništa manje važno nije pružanje podrške djeci.

3.5. Podrška djeci

Bilić (2004) ističe kako je bitno pravovremeno prepoznavanje potreba i problema djece te da je to ključ prema pružanja pomoći i zaštite djece u obitelji, školi, na ulici i u svakoj drugoj sredini. Kao što je i spomenuto, djeca sve više vremena provode u odgojno-obrazovnim ustanovama pa je važno istaknuti ulogu odgojno-obrazove ustanove kao ključ za prepoznavanje i sprječavanje utjecaja disfunkcionalne obitelji na dijete. Upravo zato, odgojitelji svojim profesionalnim znanjima, vještinama i kompetencijama mogu prepoznati probleme djeteta i pravodobno reagirati. Važno je spomenuti kako odgojitelj treba raditi na sebi, odnosno na dograđivanju svoje profesije

³ <https://urkpk.org/o-nama/o-udruzi/misija-vizija-vrijednosti/>

⁴ <https://www.klupko.hr/klupko-podrske/>

u što više smjerova. Cjeloživotnim obrazovanjem odgojitelj stječe nova iskustva, znanja i vještine koje ga pripremaju na moguće zapreke i zazove u suradnji s roditeljima kao i na pružanje podrške djetetu i/ili obitelji, normalnoj ili disfunkcionalnoj. Denham i sur. (2012, prema Šimunović, 2020) govore o odgojitelju kao profesionalnoj i stručnoj osobi koja djetetu može pružiti podršku i ponuditi djetetu prilagođene aktivnosti te poduprijeti razvoj djetetovih socio-emocionalnih vještina. Djeca koja dolaze iz disfunkcionalnih obitelji, često trebaju neku vrstu podrške ili barem razumijevanja, što iziskuje niz znanja odgojitelja. Odgojitelj često nemaju ili im nisu dostupna znanja za promicanje socijalne i emocionalne kompetencije, što može dovesti do neprimjećivanja različitih oblika traume kod djeteta (Šimunović, 2020). Širom svijeta, ali značajno manje u Hrvatskoj, postoje različiti programi i udruge pružanja podrške djetetu koja su na bilo koji način zlostavljana, zanemarena ili trebaju pomoć. Organizacija CAP⁵ surađuje sa 35 različitih organizacija u 27 država. Cilj organizacije jest eliminirati seksualno iskorištavanje žena i djevojaka, pružiti učinkovitu podršku i zaštitu žrtvama nasilja, prostituizma te zaštititi i pružiti podršku osobama. NSPCC⁶ jest dobrovoljno društvo koja prikuplja novac kako bi zbrinuli zlostavljano djecu. Jedina su organizacija u Velikoj Britaniji kojoj je zakonski dozvoljena upotreba mjera ukoliko sumnjaju na bilo kakvi oblik zlostavljanja djeteta. Prevent Child Abuse America⁷ je organizacija koja se bavi prevencijom zlostavljanja djece i zanemarivanja. Organizacija nudi različite informacije, rješenja i dragocjene alate roditeljima i odgojno-obrazovnim djelatnicima u prevenciji zlostavljanja nad djecom. Šimunović (2020) ističe program Play it Safe u kojemu djeca mogu naučiti kako prepoznati nasilje, kako reagirati te kome se obratiti ukoliko se ono javi. Važno je spomenuti kako je taj program prilagođen djetetovoj dobi. Potrebno je spomenuti i udruhu⁸ "Djeca prva" čija je misija stručnim obrazovanjem i savjetovanjem osnažiti djecu i obitelji s posebnom pažnjom na socijalno isključene odnosno one koji žive u rizičnim uvjetima. Udruga nudi edukativne programe za obitelji, djelatnike odgojno - obrazovnih ustanova te za socijalne djelatnike.

⁵ <http://www.cap-international.org/about/>

⁶ <https://www.nspcc.org.uk/about-us/organisation-structure/>

⁷ <https://preventchildabuse.org/about-us/>

⁸ <https://djeca-prva.hr/>

4. ZAKLJUČAK

Suradnja je ključ između odgojno-obrazovnih ustanova i roditelja za postizanje kvalitetnog dječjeg razvoja, djetetovog uspjeha te na kraju dječjeg izrastanja u uspješnu i zadovoljnu osobu. Kako bi se postigla kvalitetna suradnja bitan je angažman roditelja kao i glavnog inicijatora, odgojitelja. Obje strane trebaju biti spremne međusobno surađivati kako bi dijete dobilo osjećaj pripadnosti i sigurnosti. Izazovi odgojitelju u suradnji jesu roditelji koji nisu voljni surađivati, a to su često roditelji iz disfunkcionalnih obitelji. Uloga odgojitelja jest prepoznati problem, pravodobno reagirati te ga na kraju riješiti. Disfunkcionalne obitelji jesu obitelji u kojima prevladavaju različiti oblici nasilja, napetosti u bračnim odnosima u kojima nema povjerenja. U obiteljima s takvim odnosima najčešće stradaju djeca na koje takva situacija ostavlja cjeloživotni trag. Odgojitelji trebaju osnaživati svoje profesionalne kompetencije cjeloživotnim učenjem i edukacijama kako bi bili spremni za takve slučaje. Isto tako važno je razumjeti roditelje, dati im potporu, omogućiti podršku te ih ako je potrebno usmjeriti višim institucijama. Ne smije se ni zaboraviti pružanje pomoći djetetu kako bi se osigurao njegov život u budućnosti.

Kao buduća odgojiteljica smatram kako je iznimno bitno imati znanja i vještine kojima se može reagirati na izazov bilo koje vrste. Najčešće možemo svjedočiti lijepim trenucima u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja no moramo biti svjesni da će kad tad naići neki problem, neki izazov. Kolegiji vezani za suradnju i stjecanje partnerstva prilikom studiranja velika su pomoć budućim odgojiteljima jer dobiju svijest što mogu očekivati. Prilikom studiranja govorili smo opširnije o suradnji s roditeljima kao i o disfunkcionalnim obiteljima te sam shvatila kako je ponekad iznimno teško i zahtjevno prići roditeljima, a pogotovo kada im želite priopćiti neku vijest koju oni nisu spremni prihvatiti. Želeći dublje istražiti suradnju u teškim trenucima odlučila sam se za temu "Suradnja s roditeljima iz disfunkcionalne obitelji".

LITERATURA

- Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Bilić, V., Zloković, J. (2004). Fenomen maltretiranja djece. Zagreb. Naklada LJEVAK.
- Bogatić, K. (2018). Djeca kao aktivni akteri suradničkih odnosa obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (Eds.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (pp. 67 - 76). Zagreb: Alfa.
- Bradshaw, J. (1999). *Obitelj: Posve nov način da pronađete sami sebe*. Zagreb: Barka.
- Glavina, E. (2018). Sustav podrške. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (Eds.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (pp. 145 - 164). Zagreb: Alfa.
- Janković, J. (2008). *Obitelj u fokusu*. Zagreb: Etcetera.
- Juul, J. (2008). *Život u obitelji*. Zagreb: Pelago
- Killen, K. (2001). *Izdani: zlostavljana djeca su odgovornost svih nas*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva, obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
- Maleš, D. (2011). *Nove paradigme ranoga odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Milanović, M. i sur. (2014). *Pomozimo im rasti*. Golden marketing - Tehnička knjiga. Zagreb.
- Marangunić, M. (2008). Funkcionalna i disfunkcionalna obitelj. U: S. Nikolić, V. Vidović, M. Marangunić, Z. Bujas-Petković (Eds.) *Obitelj – podrška mentalnom zdravlju pojedinca: teorijski i praktični priručnik obiteljske terapije* (pp. 29 – 35). Jastrebarsko: Naklada Slap
- Nikolić, S. (2008). Obiteljska terapija danas. U: S. Nikolić, V. Vidović, M. Marangunić, Z. Bujas-Petković (Eds.) *Obitelj – podrška mentalnom zdravlju*

pojedince: teorijski i praktični priručnik obiteljske terapije (pp. 13– 29).

Jastrebarsko: Naklada Slap

Svilar Blažinić, D. (2014). Partnerski odnosi, obitelj i roditeljstvo u suvremenom društvu. U: A. Brajša-Žganec, J. Lopžić, Z. Penezić (Eds.) *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva* (pp. 23 – 43). Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo: Naklada Slap.

Šimunović, I. (2020). *Samoprocjena kompetencija odgojitelja za prepoznavanje znakova nasilja nad djecom* (diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.

Visković, I. (2018). Kultura zajednica u kojoj odrasta dijete rane i predškolske dobi. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (Eds.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (pp. 15 - 57). Zagreb: Alfa.

Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2019). *Je li važnije putovati ili stići!?*. Zagreb: Alfa.

Višnjić Jevtić, A. (2018). *Odgojiteljska samoprocjena kompetencija za suradnju s roditeljima* (Doktorska disertacija). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.

Višnjić Jevtić, A. (2018). Suradnički odnosi odgajatelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (Eds.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (pp. 77 - 110). Zagreb: Alfa.

Vujičić, L. (2007). Kultura odgojno–obrazovne ustanove i stručno usavršavanje učitelja. *Magistra Iadertina*, 2(1), 91-106.

Vukšić, T. (2018). *Disfunkcionalne obitelji* (završni rad). Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.

<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A943/datastream/PDF/view>

Mrežna odredišta

CAP, <http://www.cap-international.org/about/>, 24. 08. 2021.

Djeca prva, <https://djeca-prva.hr/>, 27.07.2021.

Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=34552>,
24. 07. 2021. <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42959>, 23. 08. 2021.
Klupko podrške, <https://www.klubko.hr/klubko-podrske/>, 27. 07. 2021
Korak po korak, <https://urkpk.org/o-nama/o-udruzi/misija-vizija-vrijednosti/>,
27.07. 2021.
NSPCC, <https://www.nspcc.org.uk/about-us/organisation-structure/>, 24. 08.
2021.
Prevent Child Abuse America, <https://preventchildabuse.org/about-us/>, 24. 08.
2021.
Triple P, <https://www.triplep.net/glo-en/home/> 24. 08. 2021.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

vlastoručni potpis studenta